

Evaluering af avu-læreplansforsøg

Baggrund for og formål med iværksættelse af forsøg

I kursusåret 2014/2015 gennemførte ministeriet blandt andet forsøg med eud-tonede forløb med henblik på at øge avu-kursisternes overgang til erhvervsuddannelserne efter avu. Erhvervsuddannelserne er i forvejen det hyppigst forekommende videre uddannelsesvalg for avu-kursister. Hertil kommer, at der med introduktionen af adgangskrav til erhvervsuddannelserne er kommet flere avu-kursister, som har behov for målrettet opkvalificering i dansk og matematik. Forsøget skulle vise, hvordan overgangen kan lattes, og flere stimuleres til at vælge en erhvervsuddannelse.

Erfaringerne fra forsøget viser, at mange avu-kursister kan profitere af en mere anvendelsesorienteret og praksisnær undervisning. Men forsøget pegede også på, at det var en udfordring for lærerne, at skulle undervise på en anden måde end de er vant til.

På denne baggrund blev det besluttet at gennemføre forsøg med avu-læreplanerne, så eventuelle barrierer for at kunne rumme en mere anvendelsesorienteret og praksisnær undervisning kunne imødegås.

Tilrettelæggelse af forsøget

Et antal VUC'er med solide erfaringer med eud-tonede og -forberedende forløb blev inviteret til i workshops med avu's fagkonsulenter at identificere barrierer og komme med forslag til afvigelser fra læreplanerne. Desuden blev relevante fagkonsulenter på eud-området inddraget. Herefter udarbejdede fagkonsulenterne forsøglæreplaner for fagene dansk, dansk som andetsprog og matematik på G-niveau samt med naturvidenskab på niveauerne G-D.

I slutningen af januar blev samtlige VUC'er indbudt til at deltage i forsøget. Da der ikke var afsat særskilte midler til evaluering af forsøget, blev det aftalt at avu-fagkonsulenterne skulle stå for censuren. Derfor var der behov for at sætte loft på 20 over antallet af hold.

Antal deltagende skoler

Syv skoler har deltaget i forsøget med i alt 18 hold:

- IBC Fredericia (dansk, matematik og naturvidenskab)
- HF&VUC Fyn (naturvidenskab)
- Th. Lang (dansk som andetsprog og matematik)
- Kbh. Syd (dansk og dansk som andetsprog)
- VUC Storstrøm (dansk, matematik og naturvidenskab)
- VUC Syd (dansk)
- KVUC (dansk som andetsprog, matematik og naturvidenskab)

Forsøgslæreplanerne

Generelt viste processen med design af forsøgslæreplanerne, at der gennemgående ikke var behov for markante ændringer for at kunne arbejde mere anvendelses- og praksisorienteret. De konkrete afvigelser fra de fire fags læreplaner er beskrevet i det følgende.

Dansk (niveau G)

Fokus for forsøgslæreplanen i dansk G var at give bedre betingelser for anvendelsesorientering og praksistoning, men samtidig tilgodese det almene. Dette skulle hovedsageligt sikres gennem en decentral prøve i skriftlig fremstilling, hvor hverdagens arbejde/forløb skulle have direkte forbindelse til prøven, og kursisterne måtte gøre brug af hjælpemidler som noter, læremidler m.m. Der blev således foretaget en afvigelse fra den almindelige læreplans formelle prøveformer.

De faglige mål blev ikke ændret, da de er meget rummelige i den nuværende læreplan, men kernestoffet blev ændret, hvad angår værk og informationssøgning. Det supplerende stof blev konkretiseret med ønsket om fokus på praksisnære genrer som for eksempel formel og uformel kommunikation, præsentationsprogrammer og kommunikative tekster fra arbejdslivet. De didaktiske principper blev suppleret med kravet om, at læreplanens mål skulle nedbrydes til læringsmål for at styrke fokus på læring og tage udgangspunkt i kursistens kunnen og skabe motivation. It blev ligeledes styrket og skulle indgå for at kvalificere kursistens læring. Der skulle stadig aflægges tre prøver, og den sproglige prøve og mundtlige prøve forblev uændrede.

Dansk som andetsprog (niveau G)

Forsøgslæreplanen i dansk som andetsprog niveau G var bygget op omkring samme model som den nuværende læreplan for niveauet. Beskrivelsen af 'Identitet og formål' og 'Faglige mål og fagligt indhold' var uændret. Det samme gælder kernestoffet med undtagelse af 'et fælles værk', der blev erstattet af 'et individuelt værk'. Under de didaktiske principper var beskrivelsen af de faglige mål udvidet med en formulering om, at disse skulle nedbrydes til kursistens personlige læringsmål. Under arbejdsformer var der tilføjet en tekst om, hvordan der arbejdes i en mere anvendelses- og praksisorienteret undervisning, hvor det kollektive læringsrum med aktivitetsfremmende arbejdsformer bidrager til at opbygge sociale relationer og læring i fællesskab. Endelig skulle den skriftlige prøve udarbejdes og stilles centralt af læreren, i stedet for den centralt stillede prøve. Hverdagens arbejde/undervisningsforløb kunne således have direkte forbindelse til prøven, og alle hjælpemidler var tilladte. Der var ikke ændret i den sproglige og den mundtlige prøve.

Matematik (niveau G)

I den nuværende læreplan er der flere steder beskrevet, hvordan arbejdet med avu-matematik skal tage udgangspunkt i praktiske og anvendelsesorienterede emner fra hverdagslivet. I forsøgslæreplanen blev det tilføjet, at emnerne også kunne have tilknytning til arbejdslivet.

Den matematiske modelleringsproces handler om at beskrive et virkeligt problem fra den fysiske verden med det matematiske sprog gennem en matematisering. Gennem en matematisk analyse forsøges frembragt et matematisk resultat, der kan fortolkes i forhold til problemet fra den fysiske verden. Arbejdet med modeller inddrager helt naturligt praktiske og anvendelsesorienterede emner, derfor var styrkelsen af kursistens modelleringskompetence fremhævet som det centrale mål, som de øvrige mål relaterer sig til.

Naturvidenskab (Niveau G-D)

Det praktiske arbejde og den eksperimentelle tilgang til faget er allerede nævnt i den nuværende læreplan for naturvidenskab, men ikke i relation til de faglige mål, kernestof og den afsluttende prøve. I forsøgslæreplan var der derfor sket en justering af de faglige mål, kernestof, supplerende stof og eksamensformen, hvilket skulle resultere i en bedre sammenhæng mellem det praktiske arbejde, faglig dokumentation og den afsluttende prøve. Denne justering skulle gøre faget og undervisning mere håndgribelig for kursisterne og derved fremme deres motivation til at fordybe sig i faget og dets arbejdsformer. Forsøgslæreplan indeholdt følgende afvigelser fra den almindelige læreplan:

- Ekstra fagligt mål på alle niveauer om at kursisten under vejledning kan arbejde eksperimentelt med faget.
- Ny form for faglig dokumentation på F-og E-niveauet, hvor der inddrages andre fremstillingsformer end skriftligt arbejde.
- Ændringer i kernestoffet/ det supplerende stof: Emner så som elektricitet og magnetisme blev tilføjet, og fysik blev inddraget som fag.
- En ny prøveform på D-niveau, hvor en del af kursistarbejderne fra årets løb inddrages i eksaminationsgrundlaget for prøven.

Resultater

På forhånd var der en forventning om, at en mere anvendelses- og praksisorienteret undervisning

- især ville være til gavn for de fagligt svageste kursister,
- kunne bidrage til øget motivation og deltagelse
- kunne bidrage til at fastholde kursisterne, og
- ville fremme kursisternes interesse for videre uddannelse.

Evalueringen af forsøget er foregået sådan, at fagkonsulenterne forud for de mundtlige prøver udsendte et spørgeskema til lærerne med spørgsmål om deres oplevelse af forløbet. I forlængelse af prøveafholdelse havde fagkonsulenterne en opfølgende samtale med hver af lærerne. Endelig er tilbagemeldingerne fra afslutningskonferencen inddraget. Der er således tale om en evaluering, der på den ene side inddrager samtlige deltagende lærere, og dermed giver et totalbillede af deres erfaringer med forsøgene. På den anden side er der tale om et forholdsvist begrænset antal forsøg, som ikke kan bære en kvantitativ analyse. Vurderingen af resultaterne er således baseret på læreres og fagkonsulenters vurderinger.

Det bemærkes, at der blandt de deltagende lærere er forholdsvist mange grønne lærere, hvilket svækker muligheden for at sammenligne med ”normale” forløb.

Har forsøget med mere anvendelses- og praksisorienteret undervisning været en fordel for de fagligt svageste kursister?

For de fagligt svageste kursister har den mere anvendelses- og praksisorienterede undervisning generelt vist sig at have en positiv effekt. For det første har en nedsættelse af tekstlæsningen i undervisningen været gavnlige for kursisterne. I faget Dansk G viste det sig eksempelvis at være en fordel for kursister-

ne, at kravet om at læse en roman var omdannet til at arbejde med en film. For det andet har det vist sig, at en lokalt stillet prøve har forbedret muligheden for en mere anvendelses- og praksisorienteret undervisning. Det skyldes, at læreren har haft bedre vilkår for at skabe sammenhæng mellem undervisningen i løbet af året og den afsluttende prøve. Kursisterne fik således mulighed for at klare sig bedre til den afsluttende prøve, som i højere grad knyttede an til noget af det gennemgåede i undervisningen. For det tredje har den mere anvendelses- og praksisorienterede undervisning generelt vist, at kursisterne bedre kunne se sammenhængen mellem teori og praksis. Ændringen af undervisningsformen til eksempelvis at omfatte flere forsøg og eksperimenter og mindre almindelig klasseundervisning i naturvidenskab og matematik har givet kursisterne en bedre forståelse for fagene. Det skal dog fremhæves, at den ændrede undervisningsform, hos visse kursister, har haft den stik modsatte effekt, idet nogle kursister i mindre grad havde evnen til at koble teorien på de praktiske elementer i undervisningen.

I faget dansk som andetsprog var der ikke en entydig tendens til, at forsøget har været til fordel for de fagligt svageste kursister, da der ikke var blevet reduceret i det i forvejen omfangsrige kernestof.

Har forsøget bidraget til øget motivation og deltagelse?

Om motivationen er øget kan der ikke gives et entydigt svar på. Mange lærere har oplevet, at kursisternes motivation og engagement er vokset, da den mere anvendelses- og praksisorienterede undervisning har givet kursisterne en bedre forståelse for faget. Ligesom de obligatoriske udadvendte aktiviteter (dansk som andetsprog) er blevet oplevet som meget meningsfulde.

Nogle lærere mener, at kursisternes øgede motivation ikke udspringer af den nye undervisningsform, men nærmere af, at kursisterne har følt sig ”udvalgte” og ”særlige” ved at være med i et forsøg. Andre lærere mener, at motivationen ikke har ændret sig. Endelig er der lærere, der påpeger, at anvendelsesorienteringen også kan have den stik modsatte effekt, idet den af nogle kursister ikke opfattes som ”rigtig” undervisning.

Mens forsøget generelt har vist, at motivationen og engagementet hos kursisterne er vokset, vurderes fremmødet at være uændret. En lærer begrundede dette med, at kursisternes fremmøde ikke nødvendigvis har sammenhæng med undervisningen i skolen, da den oftest bunder i private og sociale forhold, som de slås med i dagligdagen.

Har forsøget bidraget til at fastholde kursister?

Alle lærere mener, at det er vanskeligt at sige noget om, hvorvidt forsøget har bidraget til at fastholde kursister. Én lærer mener dog klart, at det har bidraget til fastholdelse af kursisterne, mens én anden lærer tror det. Det må derfor slutes, at forsøget ikke kan besvare spørgsmålet om fastholdelse af kursister.

Har forsøget fremmet kursisternes interesse for videre uddannelse?

Forsøget viser, at det er svært at sige noget generelt om, hvorvidt kursisternes interesse for videre uddannelse er fremmet. Enkelte undervisere føler, at den praksisorienterede undervisning har fremmet kursisternes interesse for videre uddannelse. Det gælder bl.a. naturvidenskab hvor en af underviserne finder, at flere af kursisterne var blevet mere afklaret om deres fremtid. Nogle forløb har været målrettet EUD, og hvor undervisningen har været forlagt til erhvervsskolen var interessen blevet fremmet. På en af skolerne har der i et dansk som andetsprog-forløb været et eksplicit ekstra fokus på kursisternes videre uddannelse. Dette vurderes at have haft en positiv effekt.

Udfordringer i forbindelse med forsøgene

Lærerne har givet udtryk for en række udfordringer i forbindelse med forsøget. For det første har det for nogle skoler været en krævende opgave at skulle udarbejde den decentralt stillede prøve (dansk og dansk som andetsprog). Det er blevet fremhævet hos flere lærere, at det har været meget tidskrævende at udarbejde prøven. Det krævede også et stort fagligt overblik og stillede krav til planlægningen for at formå at anvende dagligdagen i eksamensopgaverne. Såvel lærere som fagkonsulenter stiller spørgsmålstegn ved, om lærerne har tilstrækkeligt fagligt overblik og kendskab til niveauer til at udarbejde prøver, så de rammer et G-niveau og ikke holdets niveau.. En uventet udfordring var de tekniske krav til fremstilling af opgaver, som både læsevenlige og indbydende.

De fysiske rammer er ikke altid velegnede til anvendelses- og praksisorienteret undervisning.

Nogle dansk som andetsprog-lærere oplevede, at muligheden for at medtage hjælpemidler, måske har givet eleverne en "falsk" tryghed. Ved at medtage noter, artikler m.m. fra undervisningen har nogle tilsyneladende haft mindre fokus på selve opgaveinstruktionerne. I forlængelse heraf fremhæves det, at undervisningen skulle have været tilrettelagt således, at der havde været mere fokus på, hvordan man bruger "alle hjælpemidler" til den afsluttende prøve.

Nogle lærere har oplevet, at den mere praksisnære undervisning forudsætter flere undervisningstimer. Lærerne har følt sig tidspresset, da undervisningsformen kræver, at kursisterne har meget tid til at arbejde og reflektere over de praktiske elementer i undervisningen. Tidspresset har medført, at undervisningen ikke er dykket ned i emnerne i samme grad som før, hvor underviserne i forvejen følte sig tidspresset.

Hvilke ændringer bør foretages hvis forsøget skal gentages?

Opsummerende har underviserne generelt været begejstrede for den mere anvendelses- og praksisorienterede forsøgslæreplan. Dog fremhæves det, at underviserne har savnet mere forberedelsestid til forsøget, og at forsøget kom for sent i gang i forhold til den allerede igangværende undervisning af samme kursister. På baggrund af betænelighederne ved udarbejdelsen af den decentralt stillede prøve, foreslås det også, at et eventuelt kommende forsøg kunne suppleres med en midtvejskonference med fokus på prøven, og at der blev sat mere tid af til udarbejdelsen af prøven. Endelig fremhæver nogle undervisere, at det kunne være en fordel, at der ved et nyt forsøg blev tilknyttet 1-2 nye deltagende undervisere med længere erfaringsbaggrund.

Nogle naturvidenskabslærere mener, at nogle af prøveformerne skal ændres for at få mere sammenhæng mellem undervisningen og den afsluttende prøve. Flere undervisere mener, at det kunne være interessant at ændre den mundtlige prøve. Det foreslås, at kursisten i løbet af undervisningen arbejder med et selvvalgt emne, som afsluttes med aflevering af en projektopgave. Kursisten går herefter til mundtlig prøve i projektet.

Lærerne på faget naturvidenskab G-D fremhæves her, da disse har opstillet en række punkter om ændringer til et kommende forsøg. For det første skal kernestoffet justeres med mere overordnede emner. For det andet skal der være tydeligere progression af det faglige stof gennem niveauerne. For det tredje skal der være andre former for evaluering af forsøget end den skriftlige. For det fjerde ønskes bedre samarbejde og vidensdeling mellem lærerne i forbindelse med at skaffe relevante materialer til underviserne. For det femte ønskes eksamensformen ændret, således at der skabes bedre sammenhæng mellem det praktiske arbejde kursisterne har gennemført i løbet af undervisningen og den afsluttende eksamen. For det sjette skal der være egnede faglokaler til undervisningen. For det syvende skal der være mere fokus på faglige læsning og mundtlighed, og en mere eksperimenterende tilgang til de faglige dokumentationer i forbindelse med forsøg.

Afsluttende bemærkninger

Det er STUK's vurdering, at det vil være formålstjenligt med en forsøgsrunde mere. Udgangspunktet for denne vil være en invitation til de lærere, der deltog denne gang, foruden et antal nye med større undervisningserfaring. Endvidere kan det overvejes at inddrage samfundsfag i forsøget.

Det afsluttede forsøg havde en startkonference, hvor lærerne blev introduceret til forsøgslæreplanen og fik tips og paradigmatiskke eksempler på undervisningsforløb, og en afslutningskonference hvor der blev samlet op på og udvekslet erfaringer. I faget dansk blev der på forespørgsel gennemført en midtvejskonference med fokus på de forestående prøver. Dette vurderes at have været nyttigt, og bør derfor tænkes ind som et generelt element i en ny forsøgsrunde.

Fagkonsulenterne kan igen stå for konferencernes faglige workshops og agere censorer ved prøverne. Det vurderes dog at ville højne udbyttet af evalueringen, hvis denne professionaliseres og gennemføres med inddragelse af eksterne. Udover spørgeskemaundersøgelse blandt lærerne kunne evalueringen omfatte observatøring af undervisning og interviews. Det bør også overvejes at inddrage kursisters oplevelser af forløbet. Under alle omstændigheder vil der i givet fald være behov for at tilføre et beløb af FoU-midlerne i størrelsesordenen 300.000 – 500.000 kr.